

6. pielikums.

**Pārskats par dabas liegumā konstatēto reto un aizsargājamo
sugu putnu sastopamību**

Sāmsalas dižpīle *Tadorna tadorna* ir caurceļotāja un ticama ligzdotāja. Līdz šim atzīmēti tikai gadījuma novērojumi, nav datu par pierādītu ligzdošanu. 2014.gada ligzdojošo putnu uzskaitēs šī suga nav novērota.

Mežirbe *Bonasa bonasia*. 2014.gadā veiktas mežirbes uzskaites dzeņveidīgo putnu un meža baložu maršrutos un atsevišķos punktos šīs sugas augstākās aktivitātes periodā, kā arī citās teritorijas apmeklējuma reizēs sugai piemērotos biotopos, izmantojot provocēšanas metodi. 2014. gada ligzdojošo putnu uzskaitēs šī suga nav novērota. Līdz ar to skaita vērtējums dabas liegumā „Užava” šai sugai ir 0 pāri.

Ķīķis *Pernis apivorus* (ligzdotājs). To skaits nav zināms/vērtēts (*Natura 2000* datu formas). 2008.gada *Natura 2000* monitoringa uzskaitēs reģistrēti 3 īpatņi. (1–2 pāri/teritorijas). Ņemot vērā to, ka uzskaites maršruts atrodas piekrastē, līdz ar to daļa ķīķu var tikt nepamanīta, bet tajā pašā laikā dabas lieguma teritorija ir gana šaura (kas šādu iespēju būtiski samazina, līdz ar to maz iespējams, ka neapsekotajā teritorijā ir ievērojami lielākā populācijas daļa) un dabas lieguma platība nav liela (bet ķīķu teritorijas ir lielas), šīs sugas vērtējums 2008. gadā ir 1–2 pāri. 2009., 2010. un 2012.gada ligzdošanas sezonās veiktajās putnu uzskaitēs suga nav reģistrēta (*Natura 2000* monitoringa dati). Tāpat suga nav reģistrēta 2014. gada ligzdošanas sezonas veiktajās putnu uzskaitēs. Tomēr jāņem vērā, ka maksimālā ķīķu aktivitāte ir vērojama jūlijā – augusta sākumā, kad ligzdojošo putnu uzskaites vairs nenotiek, līdz ar to teritorija vairs netiek apmeklēta. Taču, ņemot vērā sugas statusu un izplatību Latvijā, kā arī iespējamās ietekmes un izmaiņas Užavas dabas lieguma mežos, nav pamata domāt, ka ķīķis kā iespējamais ligzdotājs varētu būt pazudis no dabas lieguma teritorijas. Tāpēc aktuālais skaita vērtējums dabas liegumam „Užava” 2014. gada ligzdošanas sezonā ir 0–2 pāri.

Purva piekūns *Falco columbarius*. Iespējams ligzdotājs vai dabas liegumā neligzdojoša (dabas liegumā barojas) suga. Viens medījošs putns novērots 27.06.2010 (*Natura 2000* monitoringa dati). 2014. gada ligzdojošo putnu uzskaitēs šī suga nav novērota.

Jūras ērglis *Haliaeetus albicilla*. Vecie putni, kas varētu būt iespējami ligzdotāji, nav reģistrēti. 10.06.2012. piekrastē novērots 1 jaunais putns lidojumā. Suga nav novērota arī 2014.gada ligzdojošo putnu uzskaitēs.

Smilšu tārtiņš *Charadrius hiaticula* (Ligzdotājs un caurceļotājs). Līdz šim skaita vērtējums oficiāli nav veikts. Saskaņā ar *Natura 2000* monitoringa datiem skaita vērtējums ir sekojošs: 4–5 pāri (2008. gadā), 6 pāri (2009. gadā), 6–8 pāri (2010. gadā) un 6–12 pāri (2012. gadā). Pāru skaita šķietamā palielināšanās ir nebūtiska, ar izņēmumu 2012. gadā. Tomēr arī tad skaita vērtējuma augšējā robeža varētu būt neatbilstoša patiesajai situācijai dabā, jo uzskaites laikā ir novēroti vairāki iespējami neligzdojoši putni, kurus ne visos gadījumos ir izdevies atšķirt no ligzdotājiem. Tāpat uzskaites ietvaros nav novērtēts ligzdošanas sekmīgums (tikpat kā nav atrastas ligzdas un/vai novēroti mazuļi vai jaunie putni), kas antropogēni ietekmētās teritorijās (šī suga Užavā ligzdo liedagā, kuru arī izmanto atpūtnieki) ir būtisks populācijas lieluma un vitalitātes rādītājs.

2014.gada ligzdojošo putnu uzskaitē 8. jūnijā piekrastē reģistrētas 7 teritorijas. Tā kā dažbrīd īsus posmus uzskaitē notika pa kāpu un liedags nebija labi pārredzams, līdz ar to novērotājs nebija redzams arī tārtniņiem, tāpēc nav izslēgts, ka kāda teritorija nav reģistrēta. Ņemot vērā uzskaitīto putnu izvietojumu, skaitu novērojumu vietā un neapskatīto liedaga posmu garumu un sadalījumu, novērotājs varēja palaist garām maksimāli 1–2 tārtniņu teritorijas. Tā kā arī 2014.gadā nav speciāli meklētas smilšu tārtniņu ligzdas vai speciāli vērota putnu uzvedība, tad joprojām ir neiespējami spriest par faktiski ligzdojošo pāru skaitu un ligzdošanas sekmību. Tomēr pēc putnu sadalījuma piekrastē un putnu uzvedības dabas liegumam „Užava” 2014 .gadā var aplēst 7–9 pāru vērtējumu.

2014. gada 8. jūnijā veiktajā uzskaitē lielākā daļa putnu novēroti akmeņainajā/oļainajā liedagā. Vienā gadījumā, pa kāpām tuvojoties novērotājam, viens putns (otrs putns nebija redzams) ar uztraukuma uzvedību no liedaga uzlaidās uz klajās oļainās/pelēkās kāpas un izrādīja uztraukumu, līdz novērotājs attālinājās drošā attālumā. Otrajā gadījumā, pa kāpām tuvojoties novērotājam, viens putns ar uztraukuma uzvedību no oļainās/pelēkās kāpas apmēram 5 m augstā stāvkrastā nolaidās akmeņainajā/oļainajā liedagā, kur bija otrs satraucies putns; abi izrādīja uztraukumu līdz novērotājs attālinājās drošā attālumā. Tas liecina, ka smilšu tārtniņi par ligzdvieta izvēlas kā oļaino liedagu, tā arī oļainos klajumus kāpās. Iespējams, pēdējo izvēle saistīta arī ar traucējumu, ko putniem rada mehanizētā transporta (domājams, smagais autotransports un traktortehnika, džipi) pārvietošanās pa liedagu (tajā ir izbauktas dziļas rises pa visu liedagu, proti, transports nepārvietojas pa vienu trasi, bet izmanto visu liedagu), kas rada traucējuma faktoru un pakļauj ligzdas fiziskas iznīcināšanas riskam. Autotransports pārvietojas arī pa kāpām, tomēr šajā gadījumā tas notiek vairāk pa iebauktām trasēm un apdraud smilšu tārtniņu ligzdas mazākā mērā. No visām reģistrētajām teritorijām šīs divas bija vienīgās, kurās iespējamā ligzdošanas vieta bija oļainās kāpas (tās gan arī ir vienīgās vietas piekrastē, kur kāpās ir tārtniņam piemēroti ligzdošanas biotopi).

Dzeltenais tārtniņš *Pluvialis apricaria* (Caurceļo). Novērots 1 īpatnis. 12.05.2011. (portāls www.dabasdati.lv). 2014. gada ligzdojošo putnu uzskaitēs šī suga nav novērota.

Pļavu tilbīte *Tringa totanus* (Caurceļo). Novērots 1 īp. 10.04.2011 (portāls www.dabasdati.lv). 2014. gada ligzdojošo putnu uzskaitēs šī suga nav novērota.

Jūras zīriņš *Sterna paradisea* (Ļoti rets ligzdotājs un caurceļotājs). Tas ir reģistrēts pirms 2008. gada un 2008. gadā veiktajā *Natura 2000* monitoringa uzskaitē (1 īp. ar uztraukuma uzvedību, kas ļauj pieņemt, ka teritorijā 2008.gadā ligzdojis 1 pāris). 2009., 2010. un 2012. gada uzskaitēs tas netika konstatēts (*Natura 2000* monitoringa dati), nav datu par sugas sastapšanu arī dabas datu portālā www.dabasdati.lv. 2014.gada ligzdojošo putnu uzskaitēs šī suga nav novērota.

Upes zīriņš *Sterna hirundo* (Caurceļo). Ziņu par ligzdošanu teritorijā nav. Novērots 1 īpatnis 13.05.2010. (portāls www.dabasdati.lv). 2014. gada ligzdojošo putnu uzskaitēs šī suga nav novērota.

Mazais zīriņš *Sterna albifrons* (Rets ligzdotājs un caurceļotājs). Ligzdojošo pāru skaits svārstīgs. Līdzīgi kā visas liedagā ligzdojošās sugas negatīvi ietekmē traucējumu faktors (atpūtnieki, suņi) un tieša ligzdu un mazuļu iznīcināšana, tos sabradājot līdz nāvei vai traumējot (atpūtnieki, suņi). Oficiālais skaita vērtējums ir 3 pāri (*Natura 2000* datu formas) un 0–3 pāri (Račinskis E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB.). Saskaņā ar *Natura 2000* monitoringa uzskaišu datiem skaita vērtējums dažādos gados bijis šāds: 7–10 pāri 2008. gadā, 3–8 pāri 2009. gadā, 1–2 pāri 2010. gadā un 3 pāri 2012. gadā. 2014. gada ligzdojošo putnu uzskaitēs 8. jūnijā novēroti 2 putni lidojumā nelielā augstumā virs jūras malas gar liedagu uz dienvidiem netālu no Užavas grīvas. Ticama vai pierādīta ligzdošana nav konstatēta, līdz ar to skaita vērtējums 2014. gadā ir 0–1 pāris.

Meža balodis *Columba oenas*. Caurceļo un ligzdo. Tā kā speciālas uzskaites nav veiktas, pāru skaits vēl jāprecizē. Novērots *Natura 2000* monitoringa uzskaišu laikā 2008. gadā (2 īp. 2 dažādās vietās) un 2009. g. adā (1 īp. netālu no vienas no 2008. gadā reģistrētās vietas, iespējams šīs pašas teritorijas putns).

2014. gadā ligzdojošo putnu uzskaitēs kā ligzdotājs droši nav konstatēts. 19. aprīļa uzskaitē divos uzskaišu maršrutos provocēts visos punktos un arī dažviet ārpus tiem. Iespējams 1 īp. nolidoja, nosēdās un ieūjinājās pie dobumaina kokā, tad apklusa, un apmēram turpat sāka ūjināt, lauku balodis. Suga nav konstatēta arī citās 2014. gadā veiktajās uzskaitēs un gadījuma datu vākšanas teritorijas apmeklējumos. Līdz ar to vērtējums 2014. gadam 0 pāru. Iespējams, ka ligzdojošo meža baložu skaits dabas liegumā ir svārstīgs un patiesais skaita vērtējums sugai dabas liegumam „Užava” ir 0–2 pāri, taču šim pieņēmumam ir nepieciešami ilgstošāki novērojumi turpmākos gadus (vai vismaz vēl viena ligzdošanas sezona).

19. aprīlī novēroti 3 īpatņi pārlidojam tieši virs koku galotnēm dienvidaustrumu-ziemeļu virzienā. Nav izslēgts, ka novērotie baloži bija ligzdotāji, tomēr ticamāk, ka caurceļojošie putni.

Vakarlēpis *Caprimulgus europaeus* (Ligzdotājs). Oficiālais skaita vērtējums ir 1–5 pāri (*Natura 2000* datu formas; Račinskis E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB.). 2014. gada ligzdošanas sezonā speciālas vakarlēpju uzskaites nav veiktas.

Pupuķis *Upupa epops*. Suga konstatēta *Natura 2000* monitoringa ietvaros veiktajās uzskaitēs, kad 22.06.–23.06.2009. reģistrēti 2–3 pāri. 2014. gada uzskaitēs šī dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā konstatēts viens dziedošs tēviņš. Citi putni 2014. gada ligzdošanas sezonā nav konstatēti, lai arī šī suga ir speciāli meklēta, t.sk., izmantojot provocēšanas metodi. Tomēr, ņemot vērā novērojuma datumu (19. aprīlis), nav izslēgts, ka tas bija caurceļojošs putns. Līdz ar to vērtējums 2014. gadā ir 0–1 pāris.

Melnā dzilna *Dryocopus martius* (Ligzdotāja). Oficiālais skaita vērtējums ir 1–5 pāri (*Natura 2000* datu formas; Račinskis E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB.).

2014. gadā 19. aprīlī veiktajā uzskaitē dzilna tik provocēta visos punktos un arī dažviet ārpus tiem. Lai arī dzīvotnes ir šķietami optimālas šai sugai, putni tieši nav konstatēti nevienā no 2014. gadā veiktajām putnu uzskaitēm vai gadījuma datu ievākšanas teritorijas apmeklējumiem. Apsekošanas laikā konstatēts, ka melno dzilnu kalumu ir maz, lielākā to daļa paveci. Svaigāki dati par 2013./2014. gada ziemas kalumiem ir ārkārtēji maz. Dobumu maz, lai arī koku dimensijas ir pietiekami lielas daudz lielākam dobumu skaitam. Arī sausokņu nav pārāk daudz (daļā dabas lieguma teritorijas senāk ir veikta meža kopšana). Līdz ar to, iespējams, ka melnajai dzilnai te ir nabadzīga barības bāze, līdz ar to tai varētu būt ļoti plaša teritorija, kā arī tās var ielidot baroties dabas lieguma teritorijā, bet ligzdot ārpus dabas lieguma. Ņemot vērā iepriekš teikto, 2014. gadam skaita vērtējums dabas liegumam „Užava” vērtējums ir 0–3 pāri.

Ūpis *Bubo bubo* (Ligzdotājs). 2011. gada pavasarī uz kāpas muguras, blakus kadiķim, cieši tuvu piekrastei uz dienvidiem no Užavas bākas tika atrasta ligzda. 09.04.2011. ligzdā bijušas 3 olas, 16.05.2011. – 2 jaunuļi (H.Hofmaņa pers. ziņ.). 2014. gadā 8. jūnijā ligzdošanas teritorija apsekota dienas laikā, ūpja ligzdošana vai pazīmes, kas to apliecinātu (piemēram, plēsumi) zināmajā teritorijā nav konstatēti. Tomēr izslēgt ūpja ligzdošanu arī 2014.gadā nevar, jo veikta ir tikai viena pūču uzskaitē, acīmredzami, minimālas pūču aktivitātes laikā. Arī ligzdošanas vieta ūpim mēdz mainīties no gada uz gadu. Tāpat, jāņem vērā arī šis nakts un dienas plēsīgajiem putniem īpaši nelabvēlīgais gads, kad liela daļa pāru ligzdošanu nav uzsākuši.

2014. gada ligzdošanas sezonā 18./19. aprīlī dabas liegumā ir veikta visu dabas liegumā iespējamo pūču sugu uzskaitē, izmantojot provocēšanas metodi. Kā mērksugas bija izvēlētas apodziņš *Glaucidium passerinum*, bikšainais apogs *Aegolius funereus*, Urālpūce *Strix uralensis* un ūpis *Bubo bubo*. Lai arī laika un citi apstākļi uzskaites laikā bija ļoti piemēroti normālai pūču aktivitātei, uzskaitē bija nesekmīga un netika konstatēta neviena no iepriekš nosauktajām sugām. Jānorāda, ka rezultātus iespējams negatīvi ietekmēja izvēlēta provocēšanas iekārta. Ūpja un urālpūces gadījumā tā deva pārāk klusu skaņu, kas bija dzirdama tikai nelielā attālumā, līdz ar to, ticami, ka ūpis vienkārši nedzirdēja ierakstu.

Cekulainais cīruļis *Galerida cristata* (Iespējams, ļoti rets ligzdotājs). Novērots 1 reizi, 2 km uz dienvidiem no Užavas bākas, kad *Natura 2000* monitoringa uzskaišu laikā kāpās reģistrēti 3 īp. 2014.gada ligzdojošo putnu uzskaitēs šī suga nav novērota.

Sila cīruļis *Lullula arborea*. Līdzšinējais oficiālais skaita vērtējums ir 5–15 pāri (*Natura 2000* datu formas; Račinskis E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB.). Šī suga ir koncentrēta tieši gar piekrasti, joslā, kuru veido meža pāreja uz kāpām un priežu puduriem noaugušajās pelēkajās kāpās. Līdz ar to, dziedošie sila cīruļi dzirdami no stepes čipstu uzskaišu maršruta pa kāpām, kas

nodrošina gandrīz 100% dziedošo putnu uzskaiti. *Natura 2000* monitoringa ietvaros veikto putnu uzskaitēs šīs sugas vērtējums dažādos gados ir sekojošs: 2008.gadā 11 pāri, 2009.gadā 12 pāri un 2010.gadā 5 pāri. Jānorāda, gan, ka šīs uzskaites veiktas ārpus optimālā sila cīruļu uzskaišu laika un ir stipri novēlotas (2008.gadā – 24.jūnijā, 2009.gadā 21.–23.jūnijā, 2010.gadā 27.jūnijā). Tāpēc lielais uzskaitīto silu cīruļu skaits šajās uzskaitēs ir pārsteidzošs. Nav izslēgts, ka daļa putnu ir dabas liegumā šķīlušies vai no citām teritorijā ieceļojošie jaunie putni, vai teritorijā pēcligzdošanas laikā ieklejojošie vecie putni.

To apliecina arī 2014.gada uzskaišu rezultāti. 19.aprīlī notikušajās dzeņveidīgo putnu uzskaitēs nav reģistrēts neviens putns, lai arī viens no diviem maršrutiem daļēji stiepjas tieši gar piekrasti, kas ļautu reģistrēt visus dziedošos putnus, kur tie ir reģistrēti agrākajās uzskaitēs. Arī otram maršrutam dzirdamības attālumā ir teritorijas, kur ir sila cīruļim piemēroti biotopi. 19.aprīlī bija izcili labi apstākļi sila cīruļa aktivitātei un citviet Latvijā, saskaņā ar dažādu novērotāju mutisku informāciju sila cīruļa aktivitāte šajā dienā bija ļoti augsta.

Divi dziedoši sila cīruļi ir konstatēti 8.jūnijā veiktajā piekrastes putnu uzskaites laikā – viens uz ziemeļiem no Užavas jaunām priedītēm apaugušajā kāpā, otrs senākajos priedēm aizaugušajos klajumos nedaudz uz dienvidiem no Užavas bākas. Tā, kā šis datums vēl ir tuvu sila cīruļa aktivitātes maksimumam, lai arī var tikt uzskatīts par nedaudz novēlotu, sila cīruļa patiesais vērtējums, saskaņā ar 2014.gada uzskaišu datiem Užavas dabas liegumam ir 2 pāri. Tā, kā uzskaitē notika nedaudz ārpus optimālā sila cīruļu uzskaišu laika un puse no maršruta tika veikta nedaudz pēc optimālā diennakts laika (pēc maksimālā dziedāšanas diennakts aktivitātes perioda), vērtējuma maksimālo robežu varētu palielināt līdz 4 pāri. Tajā pašā laikā optimālās pavasara uzskaites rezultāti liek maksimālo robežu nedaudz pazemināt. Tāpēc sila cīruļu populācijas gala vērtējums teritorijai 2014.gadam ir 2–3 pāri.

Stepes čipste *Anthus campestris*. Ligzdotāja. Oficiālais skaita vērtējums ir 5–15 pāri (*Natura 2000* datu formas; Račinskis E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB.). Saskaņā ar *Natura 2000* monitoringa uzskaišu rezultātiem, pēdējos stepes čipstu skaits ir sarucis un pēdējā, 2012.gada uzskaitē nav konstatēta neviena stepes čipste. 2008.gadā skaita vērtējums 5–15 pāri, 2009.gadā – 5–8 pāri, 2010.gadā – 5–8 pāri un 2012.gadā – 0 pāri.

Jāatzīmē, ka čipstes iepriekš minētajās uzskaitēs ir skaitītas novēloti, tikai 2012.gadā uzskaitē ir bijusi laicīga (24.06.2008, 22.06.–23.06.2009, 27.06.2010, 10.06.2012), pēc optimālā uzskaišu perioda maijā un jūnija pirmajā pusē (saskaņā ar uzskaišu metodiku rekomendējamais uzskaišu periods ir 01.05.-15.06.). Tomēr, ņemot vērā to, ka uzskaites ir notikušas apmēram vienā laikā, sugu skaita izmaiņu dinamiku ir iespējams novērtēt, izmantojot arī augstāk minēto uzskaišu datus. Novēlotu uzskaišu negatīvā puse varētu būt tikai kļūdas skaita vērtējumā, ko rada neuzskaitītie īpatņi, kas ligzdošanas perioda otrajā pusē ir mazāk aktīvi, mazāk dzied vai nedzied vispār, līdz ar to mazāk pamanāmi.

2014. gadā 8. jūnijā veiktajā stepes čipstes uzskaitē ir novēroti 5 putni dabas lieguma teritorijā un viens dziedošs īpatnis pārsimts metrus uz ziemeļiem no dabas lieguma ziemeļu robežas. Šis putns, acīmredzami, nav pieskaitāms dabas lieguma stepes čipstu populācijai, jo dabas liegumā ietilpstošā kāpu daļa ir pārlietu antropogēni ietekmēta un tādējādi uzskatāma par suboptimālu dzīvotni antropogēnā traucējuma un dzīvotņu degradācijas dēļ. Acīmredzami, šīs čipstes teritorija atrodas antropogēni mazāk ietekmētās kāpas uz ziemeļiem no dabas lieguma robežas.

No 5 dabas liegumā novērotajiem putniem 4 bija klusi un nedziedāja (vismaz viens droši bija tēviņš), līdz ar to iespējams, ka kāds putns nav uzskaitīts (nav pamanīts). Novēroto putnu sadalījums pa piekrasti, attālums starp novērotajiem putniem un to uzvedība ļauj pieņemt, ka ir reģistrētas 3–6 pāru teritorijas. Līdz ar to, vērtējums 2014.gadā suās sastopamībai ir 3–6 pāri.

Ir grūti izskaidrot šādu skaita kāpumu, salīdzinājumā ar 2012. gada uzskaišu rezultātiem, īpaši tāpēc, ka abos šajos gados uzskaitē ir veikta optimālās aktivitātes datumos vai tuvu tiem. Ņemot vērā to, ka 2014. gadā lielākā daļa putnu bija novēroti vizuāli un nedziedāja, iespējams, 2012. gada uzskaitēs, kas notika apmēram tajā pašā datumā, uzskaites veicējs putnus vienkārši nepamanīja, īpaši, ja daļa maršruta tika veikta pa liedagu.

Mazais mušķērājs *Ficedula parva*. Ligzdotājs. Oficiālais skaita vērtējums ir 1–5 pāri (*Natura 2000* datu formas; Račinskis E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB.). Šai sugai piemēroti biotopi ir jaukta mitra līdz slapja meža masīvā dabas lieguma ziemeļu daļā, kā arī atsevišķi meža fragmenti visā dabas liegumā, un mežos, kas robežojas ar dabas liegumu. Pēdējie divi uzskatāmi par suboptimāliem, tāpēc par optimālām mazā mušķērāja dzīvotnēm uzskatāmi tikai dabas lieguma ziemeļu daļas meži. 2014. gada uzskaitēs gadījuma datu ievākšanas laikā 2 mazie mušķērāji konstatēti ziemeļu daļas mežos. Tā kā uzskaites laikā ir izstaigāta lielākā daļa meža, precizētais skaita vērtējums šai sugai, kā arī vērtējums 2014.gadam ir 2–3 pāri.